

refertur in eundem finem vicij. unde procedit. vel si non procedat ex habitu vicioso. sed ex hoc graue scandalum dicitur. Puta quod ille contra quem irascitur motus inordinatus. vel alij audientes vel videntes ad peccata mortalia impelluntur. pro hoc quod motus homini ire tam inordinatus est qui alias ad dicta peccata non moueretur. peccatum mortale credo in dicto motu committi. Si tamen talis motus inordinatus non procedat ex habitu vicioso. nec graue scandalum generat. sed ex naturali complexione irascentis proueniret qui forte multum esset colericus et debilis: vel infirmus. et alias nimis colera infestus. posset esse peccatum veniale. nisi tunc debilitas vel motus colere inordinatam accessionem ire causans ex culpa mortali proueniret. puta ex nimia ebrietate vel gula. vel aliquo homini. vel ipse motus inordinatus ire in tantum irascentem inflammaret quod a caritate dei vel proximi caderet.

Capi. iij.

Quabitur hic primo a quomodo ira sit capitale vicium. Respondetur tunc. ubi prius. Ira dicitur vicium capitale. eo quod multa vicia ex ea oriuntur. Tunc ex parte obiecti quod multum habet de ratione appetitus. in quantum se videtur appetitur sub ratione iusti et honesti. quod sua dignitate

te allicit. Obiectum enim seu causa prima omnis ire in nobis. est appetitus vindicte sub apparentia. vel existentia. ut si aliquis nobis intulit iniustum. aliquod iniuriam. vel percipit nos propter que merito sit vindicta sibi infligenda. Tunc etiam quod ira ex suo impetu mentem habet precipitare ad inordinata queque agenda. Iohannes glossa super illo puer. xxix. Vir iracundus prouocat rixas. Ianua inquit viciorum omnium est iracundia. qua clausa. virtutibus intrinsecus dabitur que es. qua aperta ad omne facinus armabitur animus. Ira enim dicitur ianua viciorum per accidens quidem. remouendo videlicet prohibens. id est impediendo iudicium rationis per quod homo trahitur a malis. Directe autem et per se est causa aliorum specialium viciorum que dicuntur filie eius. Et secundum Gregorium lib. 20. xxix. moza. Sunt sex. duo in corde biteria in ore. et unum in facto. Prima filia est indignatio. qua homo illum contra quem irascitur reputat indignum ut sibi quiddam tale fecerit. quod videtur esse quedam vilipensio. ymo quodam contemptus proximi. Secunda est tumor mentis ut cum irascens replet animum suum diuersis cogitationibus amaris. quibus apud se aliquando cogitat diuersas

vias se vindicandi. et huiusmodi multiplex propositum alteri nocendi. Et huiusmodi sunt magna peccata. quia non solum in actu exteriori peccatum est. sed magis in voluntate etiam si non impletur ad exteriori propositum. Tertia est clamor qui est inordinata et confusa locutio quo aliquis quo ad modum loquendi exterius demonstrat iram suam. Quarta est blasphemiam cuius sunt tres species ut dictum fuit in nono præcepto. Quinta est contumelia. cum quis ex ira proripit in verba opprobiosa et iniuriosa que sunt contra proximum. Et hoc fit frequenter ex ira. quia cum ira sit appetitus vindicte. et nulla vindicta sit irato ita propterea sicut contumelia. ideo in eam statim proripit. Est ei contumelia proprie cum quis manifeste et contra honorem alterius dicit sibi defectum suum soli aut coram alijs. Et est maior contumelia cum quis coram multis dicit alicui defectum suum eo quod pro hoc magis dampnificat in honore aut reverentia sibi ab alijs impedienda. potest tamen etiam dici contumelia. cum sibi soli dicit in contemptum se; ille qui loquitur contra audientis reverentiam; agit quem videtur vilipendere ex hoc quod manifeste verba contra eum profert. Et sumuntur quoniam pro eod. contumelia. et improprie. Exemplum. cum quis dicit

Tu es filius meretricis. fur. miser. vel simile. vel cum aliquis alteri improbat quod in paupertate eius sibi plura dederit. secundum illud ecclesiasticus. xx. exigua dabit et multa impropriet. **V**bi secundum theodosium. 2. 2. c. q. lxxij. non dicitur quod quando in contumelia proferretis contra aliquem contumeliam aut contumeliam ad hoc fertur ut per verba que profert alteri honorem minuat. tunc est peccatum mortale. non minus quam furtum a rapina. non enim minus homo amat suum honorem quam rem possessam. unde Christus illud voluit. **M**atth. v. qui dixit fratri suo fatue reus est iehene ignis. Si quis vero alteri verbum levis contumeliam aut contumeliam dixerit non animo de honore radi. sed ex animi levitate. aut ex levi ira. sine firmo proposito aliquem de honore radi. sed forte vult ipsum levi et modicum contristare: tunc potest esse veniale. Si quis vero alteri dixerit verbum contumeliam non animo de honore radi. sed propter correctionem. tunc potest esse sine peccato. si alias sit bene circumstanti. Sicut ei licitum est aliquem sibi subiectum verberare. et in rebus dampnificare cum discipline. sic et verbum ei iurisdictionis cum discipline dicere. Sic Christus luc. xxiii. vocat duos de discipulis tardos et stultos. Et apostolus gal. iii. discipulos suos vocat miseratos et stultos. Dicit tamen beatus

Aug9. in sermone dñi in monte
 q̄ raro a ex magna necessitate
 sūt hm̄i obiurgacōnes exhi
 bendē. in quibus non ut nob̄ s̄
 dño seruiatur instigemus. **Ad**
 dit th̄. q̄ in vsu talū wr̄borū
 magna discrecō seruāda ē ne
 cessario. vt vi; quis talib; wr̄
 bis caute ⁊ moderate vtatur in
 correctōne ⁊ alias. q̄ poss; eē
 tam graue cōuiciū q̄ p̄ incaute
 lam platū auferret honore ei;
 cōtra quē p̄fertur. ⁊ tunc poss; h̄
 homo peccare mōd̄liter. etiā si
 non intēderet de honoraōnem
Sic eē. si q̄s aliū ex ludō incau
 te pitēs grauit ledat. nō car;
 culpa. **Sexta** filia ē rixa p̄ quā
 intelligūtur oīa nocumenta q̄
 ex ira p̄ris inferūtur exteriori
 factō. siue in corpe. siue in reb;
 q̄ multiplicat fit ut ostat. p̄;
 igit; quātis mal' iratus patrat.
 p̄; eē. q̄ i ohtēdo nō sufficit di
 cere act; a v̄ba exterior; plata
 a p̄cepta. s; opt; eē. iterio a gr̄
 uia ohteri a plāgere. **Dubi**
 tatur sc̄do q̄t sint species ire.
h̄. fm̄ th̄. 2. 2. vbi p̄us. **Et** hūb
 tūi exp̄ficōe rgule bti **Aug9.**
Et p̄hm̄. iij. ethicoz. q̄ tres.
Nam ea que dñs **Math. v.** po
 nit sunt grad; ire ut dictū est
 in alio capitulo. **Est** p̄ma spe
 cies. ira acuta. sc̄da amara. ter
 cia difficilis. **Sam. li. ij.** vocat
 eas selleā mania; ⁊ furorem.

Sec̄m p̄mā q̄dā acuti sūt q̄d
 p̄; ad origīne ut q̄ nimis cito
 iascūtur ex cā q̄lib; leui. **Tales**
 si cito irascūtur ⁊ cito vniā pe
 tūt. sunt sicut aq̄ q̄ cito calescit
 ⁊ statim frigescit. q̄d ē min; ma
 lū. h̄i non sūt m̄iores p̄t ire
 frequenciā. cū oīs h̄o debeat eē
 tard; ad irā **Iac. i. B;** p̄t cele
 rē satisfactōem. cito ei culpā su
 am r̄cognoscūt. **Itē** sic signū ē
 bone oplexiōis se cito purgari
 a sup̄eiente infirmitate. **Ita** ē
 signū h̄e osciē. se statim vniē pe
 ticōe mūdare **Itē** delicta sūt tñ
 to ḡuoz a: q̄nto diu; tenent
 aia; ergo a cōziō. tñto leui
 ra: q̄nto citis eā dimitunt. **Est**
 ergo p̄ma sp̄s leui; p̄c̄m. **Tū**
 q̄ ea moti culpā suā citis cog
 noscunt. tum quia cito se pur
 gant ab illa iniuria. tū eē. q̄ i
 iuriā maltez omissam nō plō
 gāt. **De** sc̄da sp̄e sūt amari q̄
 rū ira multo tpe durat ⁊ manet
In quib; tristitia difficult' ab
 soluetur. nisi diuturnitate tpi;
 q̄ non p̄ozūpit ad exteriora si
 gna iracūdie. **Tales** tardis irā
 scūtur. ⁊ ad vniā petendā tar
 dis inclinātur. similes ferro. q̄d
 tarde ignescit et difficulter in
 frigidatur quod pius est. **Ta**
 les tripliciter peccant. **Primo**
 quo ad p̄roximum. quia post
 offensam caritatem fraternā;
 quā turbauerūt differūt repae

Secundo in se quod satisfactioem salutis sue necessariam pertrahunt facere. Tercio in deum quod iram dei contra se exortam occasione offensus commisit in suum suum contemnunt placare. Tales triplici laborant vicio. Quo ad primum accidit quod tardum ad bonum. Quo ad secundum ire que nondum in eis sedata est. Et quo ad tertium superbie. quod ex superbia procedit quod ledens satisfacere dedignatur hoc triplici funiculo collo eius appeso imbaratur mergitur amarum. Quo contra psalmus. Disrumpamus vincula eorum et piliamus a nobis iugum ipsorum. De tertia specie sunt difficiles qui ita obstinati sunt quod non dimittunt desiderium videlicet nisi puniant. Tales nunquam volunt petere veniam sicut lapidi albestro de quo dicit augustinus in de civitate dei quod semel accessus nunquam extinguitur. Nos tres gradus Augustinus ponit in regula dicit. Melior autem est qui quamvis ira sepe temptetur tamen veniam impetrare festinat ut ei dimittat cui se agnoscit fecisse iniuriam quam qui tardius irascitur et ad veniam petendam tardius inclinatur. Qui autem nunquam vult petere veniam sine causa est in monasterio etiam si inde non petat.

¶ Quoniam autem ille tres species sunt peccata mortalia. scilicet quidam doctor in eo casu ubi acuti qui minus

sunt mali peccant mortaliter non est dubium amarus et difficiles peccare mortaliter. Et tanto graviore reatu quanto peiores sunt in moribus. siue motus ire ipsorum sit ex iniusta vindicta desiderata vel illata. vel ex inordinato modo irascendi. et hoc patet per Augustinum in regula. quod ira acutorum in quibus crescit in odium et in tantum reatus eius aggravatur quod facit trabem de festuca. et facit aiam homicidam. Qui enim odit fratrem suum homicida est. i. Jo. vij.

In difficultibus ergo quorum ira non cessat donec iniuste puniant patet quod ira semper est peccatum mortale. nisi vindicta illata esset minima iniuria. sicut si quis modicum de nive vel guttam aque super aliquem proiceret vel puerum aliquem indebite per capillos traheret. In amaris autem quia ira convertitur in odium secundum reatum suum trahit in spem peccati mortalis. In acutis tamen appetitus vindicte indebite potest indebitatus esse et prevenire iudicium rationis quod in aliis nunquam vel rarissime contingere potest.

¶ Dubitatur tertio. Quoniam ira sit licita et meritoxia secundum theodorem ubi prius secundum beatum Gregorium in mora. Duplex est ira una venatur ira per vitium de qua prius dictum est. Alia per zelum cum quis ex amore dei. proximi. aut iusticie irascitur peccatum proprio. a

primi. et appetit vindictā iustā
 scz in eum qui peccauit. et tātā
 quātam demeruit. et hinc ordie;
 iustitie ad honore dei. et modo
 debito. Et tali ira non solū licī
 tum est. pmo expediens et debi
 tum aliqn vti. ut ptz p cri. sup
 Math. dicente. Qui sine cā irā
 scitur. re⁹ erit. qui vro cū cau
 sa non erit re⁹. Nā si ira nō fue
 rit: nec doctrina p̄ficiat. nec iū
 ditia stāt. nec crimina cōp̄scū
 tur. Itaqz q̄ cū causa non irasci
 tur: peccat. Patientia em̄ irracō
 nabil. vitia seminat. et negligē
 tiam nutrit. et nō solū malos s̄
 et bonos inuitat ad malū. Item
 greg. v. mora. Si nulla ira ex
 virtute surgerz: dīne aī adūho
 nis impetū per gladiū phime
 es nō placasset. hanc irā qz hē
 ly nō habuit: in se et in suis. ḡ
 tūter punit⁹ fuit. De hac ira dī
 cit ps̄. Irascimini et nolite pecca
 re. qd̄ quōdā male. solū intelli
 gunt sibi ip̄s irasci. licitū fore
 s̄ si p̄rimos ut nos amare p̄ci
 pimus restat ut sic p̄rimoz ez
 ratibus sicut nostris vicijs iras
 camur. hęc sentētia lit̄ greg. Idē
 dic. Aisto. iij. et iij. ethicorum
 Sic Exo. xi. cū loq̄retur moy
 ses pharaōi et ille noluit audi
 re. exiuit a pharaōne iratus mī
 mis. Sic etiā Exo. xvi. cum p̄
 hibēt moy ses ne vsqz māe ser
 uarēt māna israelite. Illi ma

ne suantibus et mane scaturie
 te vermib⁹ iratus ē moy ses cō
 tra eos. Sic videns vitulum et
 cheros iratus piccit de maib⁹
 tabulas decalogi. Exo. xxxij.
 Simile de eodē moy se legitur
 leuic. x. Et numeri. xvi. Sic cri
 stus Mar. iij. Cū circūspexisset
 dñs. cum ira iudeos qui obhua
 bant eū: contristat⁹ est sup ce
 citate cordis eoz. Dubitat⁹ h
 quarto quando licitū sit vti ira
 h. fm gregozū. v. moa. qz du
 plex est ira. vna racōne p̄ueni
 ens. ut patuit in scdo p̄ncipa
 li vsqz ad quartū gradū inclu
 siue. Alia est racōne sp̄. rectam
 subsequens. Sūt ergo tres re
 gule. Prima homo nō dī; vti ira
 racōnem p̄ueniēte. s̄ q̄ statim
 precipit eam: debz ei resistere to
 talit̄ excludēdo. nec aliquā pe
 nam inferat quousqz animus
 totaliter quiescat. Racō est qz
 ira racōnem p̄ueniens trahit
 racōnem a sua rectitudine. vñ
 habet racōnem mali. Ira enim
 deliberacionem racōnis p̄ue
 niens cecat racōnem. ut iudī
 cet iniuriam illatam que non
 est iniuria. vel maiorem q̄ fit.
 et sic in alia vicia. ira precipi
 tat. Secunda regula. ira racō
 nem sequente est aliqn vtēdū
 Exempli grā quando homo p̄
 fecte cognoscit peccm̄ alterius.
 fm oēs circūstantias et quiete

et integre deliberauit de salubri
pena a vindicta pro illo peccato
infligenda. attamen adhuc se precipit homo timetere aut negligenter;
in exequendo dictatam penam tunc
assumere potest iram tantam quan-
tam potest regere ratione ideo ut ex-
equatur melius predictatam pe-
nam. Hec enim aliquando locum habent
in iudice respectu reipublice. In
magistro respectu scholaris. In domino
respectu sui. In plato respectu sub-
diti. In viro respectu uxoris.
Ratione dicti est ut dicit thomas ubi
super quod passio ire fit a omnes alij
motus appetitus sensitui ad
hoc datus sunt: ut homo promptus ex-
equatur illud quod ratio dicit. Alio-
quin frustra esset in homine appetitus
sensitivus. Extra predictos autem
casus nunquam videndum est ira. quod
nihil potest ira alias a obsequio
multum: in multa mala precipitando
faciliter. Tertia regula est quod
vis ira predicto modo assumi possit
cum deliberatione pro instructione virtutis
et eius adiutorio. illud tamen non
expedit omnibus hominibus indiffe-
renter. non quidem imperfectis
semper sed perfectis. Ratio est. quod non
omnes propter difficultatem boni
usus ire scirent eam regere ratione a
odiu et alia vitia nata esset ira
gnare. non autem sic in hominibus vir-
tute perfectis. Simile est in me-
dicinalibus. Nam aliqua medicina
licita sunt pro medico ad

hibere qui scit modificare ea que
prohibentur imperito. **O**ia pre-
dicta probantur auctoritate ex
emplis et ratione. Auctoritate
boni gregis. v. moral. dicitur. Cum
animus pro zelo mouetur curandus
sumope est: ne hoc eadem ira que
pro instrumentum virtutis assu-
tur. menti daretur. nec quasi domina
preerat. sed quasi ancilla ad obse-
quium preparata a rationis tergo
nunquam recedat. Tunc enim robu-
stius contra vitia erigitur. cum
subdita rationi faulatur. nam quam
turbis ira ex zelo rationis sur-
gat. si immoderata mentem vicat
rationi pertinere huius otent. a tanto
se impudenter dilatat. quanto
impacite vitium virtutem putat
Exemplum phoz illa patet. Nam ut
dicit valerius libro 20. xi. Archita
magister pitagore et plato is
villico suo iratus. Superfissim
inquit a te supplicium mihi iratus
essem. maluit enim impunitum
relinquere quam propter iram grauius
iusto punire. Sic socrates ut
dicit seneca libro x. de ira. Cum fuisset
eum offendisset quem habebat di-
scipulum ei dixit. Cederem te mihi ira-
tus essem. Correpcionem enim
serui in tempus distulit sanius
nec fuit ausus se ire committere.
Erat autem in eo ire signum. vocem
submittere. et loqui pius. quod
apparebat sibi tunc obstare. Ita
dyogenes ut dicit seneca libro

iii. de ira. Cū de Ira differer: ad
 lescenul? p̄tuis in eū d̄spuit
 Interrogatus vro an irascere
 tur cōtra illū: ait. nō irascor sed
 dubito an irasci oporteat. **S**i
 de platone dicitur ut dicit vale
 rius libro primo. Cum aduer
 sus serui delictū w lamenti? ex
 arhisset. ponere illū statim tunica
 ⁊ p̄bere scapulas w rterib? uis
 sit sua manu ip̄m cesur?. post
 modum intelligens se irasci. iā
 ī alto manu suspenſa. q̄sit? ē a
 sponsippo amico suo quid age
 ret. Exigo inquit penas ab ho
 mine iracundo. oblitus q̄ iam
 serui. quia alium quem p̄cius
 castigaēt inuenerat abstulit si
 bim seruum potestatem. Tu
 inq̄t sp̄s h̄pe istū w rbra. nolo
 ut sit ille me? p̄tate. id ē i mea
 qui in sua non est. Ratione ec̄.
 generali p̄fata patēt h̄m tho. i.
 2. q. xli. Quia quāuis ho mo
 sit animal māfuetū cōsiderātis ī
 generali rācōne recta. ⁊ t̄patis
 sima hūana cōplexione. tñ cō
 siderata colera hōmis magis de
 facili inflāmātur multi ad iram
 q̄ ad cōcupiscētiā w alia pas
 sionem. ⁊ etiā q̄ ira est passio
 w lxmētissima.

Capitulū q̄rtū. v. p̄ceptū

Sep̄tia fili a ire p̄t poi
 maledictō. que sepe ex
 ira orit. **De quo vi**
 cō tractat ut sequitur tho. 2. 2.

q. lxxvii. Est enim h̄m eū male
 dicere imprecando. impando. ā
 optando p̄nuntiare cōtr̄ aliu
 malū. ⁊ sub rācōne mali. ⁊ nō
 ad emendacōnē alteri?. h̄ solū
 ī malum eius. optare aut ⁊ ī
 p̄cio mouē ad malum alterius
 sub rācōne mali. h̄m se r̄pugnat
 caritati. Quia debem? diligere
 p̄ximū w lēdo bonū ip̄ius. Et
 idō h̄m gen? suū ē p̄cēm mōr
 le. **Vñ. i. cor. vi. neq; maledici**
 neq; raptōres regnū d̄i posside
 būt. Et ē h̄mōi maledicti s tñ
 to grauius p̄cātū. q̄nto male
 dicit q̄s p̄fōē quā magis ama
 re ⁊ reuereri debet. **Vñ leuic.**
 xx. Qui maledixerit p̄ri ā mri
 morte moriatur. Subdit tho.
 Contingit tñ v̄bū maledictō
 nis p̄rolatum p̄cēm esse venia
 le. w l propter p̄uitatem mali
 quod quis alci maledicendo
 imprecatur. w l etiam p̄pter af
 fectum eius qui p̄fert verba
 maledictōis cum se; ex leuī mo
 tu w l ex ludō w l surrep̄cōe ali
 qua talia w rba p̄fert p̄ccata
 enim w rborum maxime ex af
 fectu pensatur. **D**ictum est b
 autem notāter ī d̄s̄criptione
 maledictionis. sub rācōne ma
 li. ⁊ solum ī malū eius cui ma
 ledicitur. Quia si quis impre
 cetur impet aut optet malum
 alicui sub rācōne boni: sic est li
 citum. nec p̄prie maledictō est